2). Corded Ware (Fig. 3), flint artefact fragments, flint flakes, and burnt bones were discovered in a 20–25 cm thick cultural layer from an old settlement. The finds were preliminarily dated to 2800–2000 BC. A Late Neolithic old settlement cultural layer was recorded in test pit 2 and trench 1. After conducting the investigation, it is possible to state that a cultural layer from a Neolithic settlement, which was covered by aeolian deposits and probably continues beyond the existing square's W and S boundaries, has survived in the SW part of the square. The layer has survived in a low area at the foot of a small hill. In the rest of the square, it was destroyed during the creation of the square in the 19th century and later during the construction of WWII military bunkers.

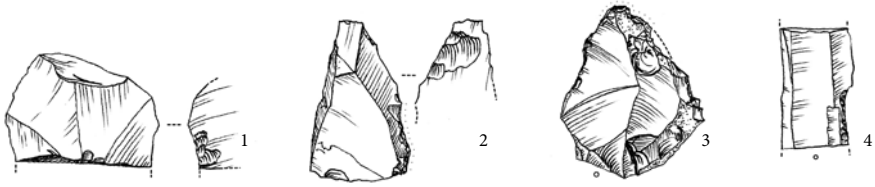
Diana Oleinik

Kloninių Mijaugonių senovės gyvenvietė

2019 m. spalį KPD užsakymu atlikti žvalgomieji tyrimai ir žvalgymai Kloninių Mijaugonių senovės gyvenvietės (UK 22105) teritorijoje (Elektrėnų r., Kietaviškių sen.) Ilgio ežero R krante. Jos didžioji dalis – ariamas laukas, kuris 2019 m. rudenį buvo užsėtas žiemkenčiais. Teritorijos R pakraštyje ir centrinėje dalyje yra du sodybų sklypai. Saugomos teritorijos ŠV pakraštyje driekiasi žemesnė pelkėta neariama vieta, apaugusi aukšta žole ir krūmokšniais. Šalia eina melioracijos griovys, besileidžiantis į Ilgio ežerą. Saugomos teritorijos paviršius truputį nuožulnėja Ilgio ežero link, į PV, teritorijos ŠV dalyje – pelkėtos pievos ir melioracijos griovio link.

Gyvenvietę 1995 m. žvalgomosios ekspedicijos Kaišiadorių rajone metu atrado A. Girininkas (*ATL 1994 ir 1995 metais*, 1996, p. 291–292). Tada buvo ištirti 3 šurfai (kiekvienas 1x1 m dydžio) ir atlikti paviršiaus žvalgymai. Ariamoje ir dirvonuojančioje dirvoje aptikta lipdytų ir žiestų puodų šukių lygiu paviršiumi, skaldytų akmenų, titnaginių dirbinių. Visuose 3 šurfuose po velėna ar arimu fiksuotas kultūrinis sluoksnis su keramika, perdegusiais akmenimis, angliukais. Nustatyta, kad gyvenvietės kultūrinis sluoksnis smarkiai apardytas žemės ūkio darbų metu, išlikęs maždaug 10–15 cm storio horizontas. Gyvenvietė datuojama dviem laikotarpiais – apatinis datuojamas vėlyvuoju neolitu, virš jo – vėlyvasis geležies amžius. Tikėtina, kad vėlyvesnis apnaikino ankstyvesnį. 1996 m. teritorija įtraukta į KVR. Tikslių 1995 m. tyrimų vietų šiuo metu nustatyti neįmanoma.

Kad patikslintų objekto vertingąsias savybes ir ribas, KPD žvalgomuosius tyrimus bandė organizuoti dar 2015 ir 2018 m., tačiau, negavus sklypų savininkų leidimo tirti, darbai neatlikti. Tai pavyko padaryti tik 2019 m. Pirmuoju etapu atlikti vizualiniai paviršiaus žvalgymai. Žvalgytas apie 6000 m^2 plotas. Armens paviršiuje beveik visoje teritorijoje aptikta rausvų plytų trupinių ir nuoskalų, vietomis XX a. šiukšlių, žemesnėje teritorijos V dalyje – melioracijos vamzdžių nuoskalų. Archeologinio pobūdžio radinių aptikta nedaug. Teritorijos ŠR dalyje rastas tik vienas XIX–XX a. gelsvos glazūros keramikos fragmentas. Likusieji radiniai aptikti armens paviršiuje saugomos teritorijos V dalyje. Iš vėlyvų radinių rasta XVIII–XIX a. stiklinio butelio šukė. Aptikta nedaug smulkių su senovės gyvenviete siejamų radinių. Rastos 5 smulkios keramikos šukės, iš jų 4 lipdytinės, lygiu paviršiumi, su grūsto akmens priemaišomis, datuojamos geležies amžiumi. Viena šukė galimai yra geležies amžiaus arba vėlyvesnio laikotarpio. Aptikti 7 titnago radiniai: retušuota skeltė ar mikrolito fragmentas, skiriama mezo-

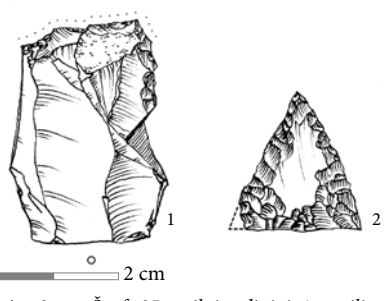
1 pav. Žvalgymų ir tyrimų metu aptikti titnago radiniai: 1–3 – retušuotos nuoskalos; 4 – retušuota skeltė ar mikrolito fragmentas. G. Gudaitienės pieš.

Fig. 1. Flint finds discovered during the field evaluation and survey: 1–3 – retouched flakes; 4 – a retouched blade or a microlith fragment

lito laikotarpiui, 5 nuoskalos, iš kurių dvi retušuotos, bei vienagalio (?) skaldytinio šerdis, datuojami akmens–bronzos amžiais (1 pav.).

Antruoju etapu visoje teritorijoje, tolygiai išdėstant, ištirta 40 1x1 m dydžio šurfų. Vėliau, atsižvelgiant į žvalgymų metu ir šurfuose aptiktų radinių išsidėstymą bei fiksuotą išlikusį sluoksnį, teritorijos V dalyje ištirtos dar dvi 5x2 m dydžio žvalgomosios perkasos. Bendrai žvalgomųjų tyrimų metu ištirtas 60 m^2 plotas.

Nustatyta, kad didžiojoje dabartinės saugomos teritorijos dalyje yra apie 20–45 m storio armens sluoksnis. Jame buvo XX a. radinių ir šiukšlių, aptiktos kelios XVII–XIX a. indų šukės. Po armeniu iš karto pasiektas įžemis, rusvas

1ab.jpg 2 pav. Šurfe 35 aptikti radiniai: 1 – utilizuota skaldymo atlieka ar dirbinys; 2 – trikampis strėlės antgalis. G. Gudaitienės pieš.

Fig. 2. Finds discovered in test pit 35: 1 – utilised debitage or artefacts; 2 – a triangular arrowhead

molis arba rudas žvyringas smėlis. Įžemyje dažniausiai fiksuotos arimo žymės. Ilgalaikio arimo metu suardyti iki tol čia galbūt susiformavę sluoksniai. Teritorijos R dalyje, tik vienoje vietoje, šurfe 4, armenyje aptikti keli keramikos fragmentai ir titnago radinys, tačiau juos greičiausiai reikėtų traktuoti kaip atsitiktinius arimo metu išsklaidytus radinius.

Su senovės gyvenviete siejami ir koncentruotai išsidėstę radiniai armens sluoksnyje, rasti tik saugomos teritorijos V dalyje (šurfai 21, 23–26, 29, 30, 35, 40). Arime aptiktos 3 titnago nuoskalos, iš kurių viena retušuota; titnaginis trikampis strėlės antgalis, priskirtinas neolito–bronzos amžiams (šurfas 35) (2:2 pav.); 8 lipdytinės keramikos lygiu paviršiumi fragmentai, preliminariai datuojami geležies amžiumi; galimai apskaldytas arba natūraliai skilęs granito apvalainukas; 2 geležies šlako gabaliukai.

Teritorijos V dalyje šurfuose fiksuotas vietomis išlikęs arimo nesuardytas sluoksnis, ir tai tik žemesnėse reljefo vietose. Teritorijos ŠV dalyje, prie pelkėtos pievos po armeniu buvo pilkšvas sluoksnis be radinių, būdingesnis drėgnoms vietoms (šurfai 21, 27, 31, 33, 37, 38). Po juo glūdi žvyringas arba pilkšvas smėlis – įžemis. Teritorijos PV dalyje, arčiausiai Ilgio ežero, po armeniu, virš žvyringo smėlio įžemio aptiktas 5–15 cm storio juosvas sluoksnelis. Šurfe 35 šiame sluoksnyje rasta utilizuota titnago nuoskala (2:1 pav.).

Teritorijos PV dalyje po armeniu įžemyje aptiktos ir kelios nedidelės duobės. Šurfe 20 fiksuota apskritimo formos apie 30 cm skers-

3 pav. Bendras duobės vaizdas perkasoje 1 iš ŠV. D. Oleinik nuotr.

Fig. 3. General view of a pit in trench 1, as seen from the NW

mens duobės apatinė dalis be radinių. Šurfe 24 fiksuotos dvi neryškios, išplaukusios formos be ryškiai matomų šlaitų duobės ar dėmės, užpildytos pilkšvu smėliu ir juosvu gruntu. Jos apie 30x20 ir 30x25 cm dydžio, apačia pasiekta apie 55 cm gylyje. Užpilde radinių nerasta, todėl jų chronologija lieka neaiški.

Ties dabartine saugomos teritorijos ŠV riba buvusi žema drėgna vieta, kurioje XX a. II pusėje atlikti melioravimo darbai, buvo ariama. Ties šia riba tirtuose šurfuose 36 ir 40 fiksuoti melioracijos griovių perkasimai. Gali būti, kad ši pelkėta vieta gyvenvietės egzistavimo laikotarpiu sudarė jos natūralią ŠV ribą.

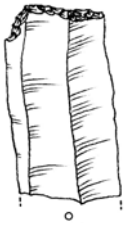
Ištyrus šurfus papildomai tirtos dvi 5x2 m dydžio žvalgomosios perkasos. Jos atidengtos vietose, kur žvalgymų ir šurfų tyrimų metu arime rasta daugiausia lipdytinės keramikos ir titnago radinių. ***Perkasa 1*** tirta V saugomos teritorijos dalyje, palei pat jos PV ribą, apie 65 m į ŠR nuo ežero kranto. Po 25–30 cm armens sluoksniu perkasos R ir ŠV dalyse pasiektas rusvas kietas molis ir rudas smulkus žvyras, įžemis. Įžemyje fiksuotos arimo žymės. Armens sluoksnyje rasta melioracijos vamzdžių nuoskalų, titnago žaliavos, vienas XIX–XX a. glazūruotos keramikos fragmentas. Aptikta viena titnago skeltė ir titnago nuoskala.

Žemiausioje perkasos PV dalyje po armeniu atsidengė duobės kontūras (3 pav.). Jos viršutinė dalis nuarta. Perkasoje duobė apie 3x2 m dydžio, netaisyklingo apskritimo formos. Duobės užpildas labai nevienalytis. Jos V dalis

4 pav. Duobės pjūvis perkasoje 1 iš ŠR. P. Vutkino nuotr.

Fig. 4. The cross-section of a pit in trench 1, as seen from the NE

5 pav. Duobės užpilde perkasoje 1 aptiktas titnago dirbinys – galbūt ašmenėlis. G. Gudaitienės pieš.

Fig. 5. The flint artefact, perhaps a small blade, discovered in the large pit's fill in trench 1

0 2 cm

užpildyta tamsiai pilku humusingu gruntu. Panašiu gruntu, tarpsluoksniuose su moliu, užpiltas duobės dugnas, Š ir R šlaitai. Centrinėje duobės dalyje slūgso maišyto molio ir žvyringo grunto sluoksniai. Duobės šlaitai nuožulnūs. Dugnas nevienalytis. Centrinėje perkasos dalyje fiksuotame duobės pjūvyje jis kiek išgaubtas (4 pav.), o 1 m į P, ties PV pjūviu – išgaubimai jau yra dviejose vietose. Duobės apačia pasiekta apie 60 cm gylyje nuo paviršiaus, molio įžemyje. Struktūra tęsiasi į P, už perkasos ribų, ežero link. Planigrafiškai duobė primena pilkapio formą, tad tai galėtų būti viena iš prielaidų dėl funkcinės duobės paskirties. Duobės R dalyje esančiame juosvo grunto užpilde aptiktas titnago dirbinys – galbūt ašmenėliai (5 pav.).

Perkasa 2 tirta ŠV saugomos teritorijos dalyje, palei ŠR ribą. Iki 20–40 cm gylio glūdi armens sluoksnis. Jame apie 25–30 cm gylyje aptikta lipdytinės keramikos lygiu paviršiumi fragmentų, datuojamų geležies amžiumi, dvigalio titnago skaldytinio šerdis, smulkių titnago žaliavos gabaliukų. Sprendžiant iš keramikos koncentracijos armenyje, panašu, kad šioje vietoje galėjo būti geležies amžiaus sluoksnis, suardytas ariant XX a. Tikėtina, kad gyvenvietė galėjo tęstis į Š nuo dabartinės teritorijos Š ribos, palei dabartinę pelkėtą vietą. Aukštesnėje perkasos R dalyje po armens sluoksniu pasiektas žvyringas smėlis – įžemis. Žemesnėje V dalyje, nuolaidėjančioje link pelkėtos pievos, po armeniu glūdi 10–30 cm storio šviesiai pilkas smėlingas sluoksnis be radinių, būdingas drėgnoms vietoms. Jis žemėja link pelkėtos pievos, į V. Sluoksnio apatinė dalis pereina į gelsvą ar pilkšvą žvyringą smėlį – įžemį. Nuo 80–90 cm gylio po natūraliu žvyringu smėliu glūdi rusvas kietas molis su šlyno intarpais, žemėjantis V link.

Taigi, 2019 m. tyrimai patvirtina 1995 m. A. Girininko išvadas, jog šioje Ilgio ežero pakrantėje buvusi žmogaus veikla akmens ir geležies amžiais. Tačiau kultūrinis sluoksnis, išskyrus žemesnes reljefiškai vietas, dar labiau sunaikintas ilgalaikio arimo metu, nei fiksuota 1995 m.

Akmens amžiaus medžiaga datuojama įvairiais laikotarpiais. Neabejotina, kad čia būta neolito arba neolito–bronzos amžiaus gyvenvietės. Sprendžiant iš radinių pasiskirstymo, senovės gyvenvietei būdingų radinių turėtų būti ir už dabartinės saugomos teritorijos ŠR ir PV ribų.

Kloniniai Mijaugonys Old Settlement

In 2019, a field evaluation and survey were conducted within the territory of the Kloniniai Mijaugonys Old Settlement site (Elektrėnai Municipality, Central Lithuania). Roughly 6000 m^2 of ploughed land was surveyed and settlement-related finds: sherds of hand built Iron Age pottery and flint artefacts, were discovered only in the W part of the protected territory (Fig. 1). The 60 m^2 excavated there during the evaluation yielded concentrations of more such finds (Fig. 2). A blackish layer undisturbed by ploughing was recorded only in places there. Pits, one of which was fairly large and round, were discovered in the sterile soil (Figs. 3–4). The large pit and the undisturbed layer each contained one flint artefact (Fig. 5). Thus human activity on this shore of Lake Ilgis occurred in the Neolithic-Bronze Ages and later in the Iron Age.